

Öppna inte skolorna i januari (publicerad på DN Debatt 2021-01-06)

Den svenska sjukvården befinner sig sedan flera veckor på den absoluta bristningsgränsen. På flera håll i landet kommer rapporter om fulla eller hårt ansträngda intensivvårdsavdelningar vilket, om nuvarande smittspridning tillåts fortsätta, kommer att leda till att människor som annars skulle överlevt covid-19 riskerar att dö på grund av bristfällig vård.

Sverige går alltså in i det nya året med ett illavarslande utgångsläge. Och den 11 januari öppnar grundskolorna. Ger detta anledning till oro?

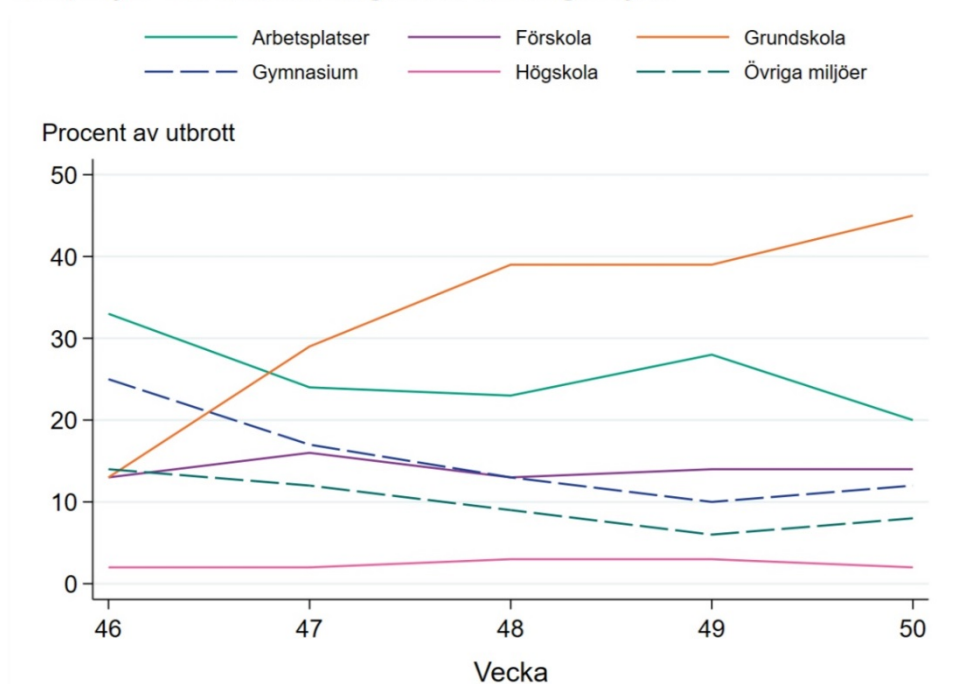
Av allt att döma, ja. Regeringen och Folkhälsomyndigheten har som en av utgångspunkterna i sitt smittskyddsarbete drivit linjen att skolorna, och särskilt grundskolorna, ska hållas öppna under pandemin. Huvudargumentet för detta är tungt: Barn mår bäst när de får gå i skolan. Dessutom har man baserat sitt ställningstagande på det faktum att barn sällan blir svårt sjuka, och ofta genomgår infektionen helt utan symptom. Samt på hypotesen att barn sällan smittar andra.

Det är denna senare hypotes, att barn knappt smittar, som nu ifrågasätts i internationella sammanhang, allteftersom nya vetenskapliga studier presenteras.

Om att barn själva blir smittade, i väl så hög grad som vuxna, råder det numera inga tvivel, om detta vittnar både stora landsomfattande undersökningar¹ och studier av lokala utbrott.² Men smittar barnen vidare? Sker det utbrott i skolorna?

Debatten har böljat fram och tillbaka. Mycket av osäkerheten kan tillskrivas det faktum att cirka hälften av de barn som bär antikroppar mot coronaviruset aldrig uppvisat några symptom – och alltså mycket sällan testats under pågående infektion.³ Ett av de mycket få länderna i världen som i våras höll skolorna öppna – nämligen Sverige – genomförde då heller inga undersökningar av smittspridningen i skolorna.⁴ Mer kunskap har inhämtats under hösten, och även om en del av frågorna kvarstår, och konsensus inte råder,⁵ så pekar allt mer nu på att även skolbarn,⁶ inklusive grundskolebarn,⁷ kan vara effektiva smittspridare. I vårt land är ett av de tydligaste tecknen på detta Folkhälsomyndighetens veckorapporter om covid-19. I 2020 års sista rapport innan höstterminens slut, *Veckorapport om covid-19, vecka 50*,⁸ presenteras på sid. 22 en tabell: ”Antal utbrott i miljöer för allmänheten per vecka.” Där finner man att mellan vecka 47 och vecka 50 var grundskolan den ojämförligt viktigaste miljön för coronautbrott i miljöer för allmänheten (och där ingår till exempel arbetsplatser och sällskap som träffas i hemmet). Vecka 50 stod grundskolan för hela 45 procent av alla sådana covid-19-utbrott i landet!

Figur 7B. Andel utbrott per miljö av inrapporterade utbrott i miljöer för allmänheten per vecka, miljöer med få utbrott kategoriseras som övriga miljöer.

Utbrott som skett i samband med fritidsaktiviteter, i sällskap som träffats i hemmet, i eller mellan sällskap som träffats på restaurang eller annan lokal, religiösa sammankomster samt andra miljöer för allmänheten kategoriseras som övriga miljöer.

Solna Folkhälsomyndigheten, SE-171 82 Solna. Besök: Nobels väg 18. Östersund Folkhälsomyndigheten, Box 505, 831 26 Östersund. Besök: Campusvägen 20. Telefon 010-205 20 00 E-post info@folkhalsomyndigheten.se www.folkhalsomyndigheten.se

Folkhälsomyndighetens kommentar till denna uppseendeväckande utveckling är att ”erfarenheter som delats från regionernas smittskyddsenheter avseende smittspårning visar att personal i skolan oftare smittas av sina kollegor och mer sällan av eleverna”. Men underlaget till detta utlåtande presenteras inte, och att lärarrummen skulle utgöra en sådan förhärskande smitthärd att dessa ensamt skulle stå för 45 procent av landets utbrott i allmänna miljöer trotsar allt förnuft.

Vi har alltså all anledning att med stor oro se fram emot en eventuell öppning av grundskolorna den 11 januari. Till orosmomenten hör också att Sverige, till skillnad från nästan alla världens övriga länder, fortsatt undvikit att införa basala fysiska barriärer för att minska smittspridningen i skolmiljön. I Världshälsoorganisationens anvisningar står det att barn mellan 6 och 11 års ålder om möjligt bör bära munskydd när ”det finns utbredd smittspridning i det område där barnet bor”, och att barn över 12 år bör bära munskydd i offentliga miljöer på samma sätt som vuxna.⁹ I amerikanska smittskyddsmyndigheten CDC:s anvisningar står det: ”Individer från 2 års ålder och uppåt ska bära munskydd i offentliga miljöer och i närvaro av människor utanför sina egna hushåll.”¹⁰ Men inga sådana rekommendationer finns för svenska barn, i eller utanför skolmiljön. Den enda rekommendation som nu gjorts är att människor över 16 års ålder bör bära munskydd i kollektivtrafiken mellan klockan 7 och 9 och klockan 16 och 18.¹¹ För barn under 16 finns inga munskyddsrekommendationer alls.

Sju barn och ungdomar under 19 år har hittills dött i Sverige av covid-19,¹² och 63 har vårdats på IVA.¹³ Den muterade virusvariant som nu sprider sig väldigt snabbt i Storbritannien, och med sin av allt att döma högre smittsamhet riskerar att få fäste i många länder, tycks dessutom diagnosticeras i högre grad bland unga.¹⁴

Men den riktigt stora faran med att ha stora smitthärdar i landet är att dessa aldrig går att isolera. Som Coronakommissionens ordförande Mats Melin sade när han presenterade kommissionens delrapport: ”En sak anser vi oss kunna säga, och det är att den allmänna smittspridningen i samhället är högst sannolikt den viktigaste orsaken till smittspridningen på äldreboendena.”¹⁵

Den smitta som breder ut sig i en miljö tar sig med blixstens hastighet in i andra miljöer. Barn och ungdomar har stora kontaktytor, och lever aldrig själv isolerat.

Med tanke på den mycket stora, och än så länge obemästrade, smittspridningen i Sverige just nu, och med tanke på att sjukvården redan befinner sig på bristningsgränsen, måste ytterligare åtgärder prompt införas.

Skolstängningar är inte något man tar till lättvindigt. Den europeiska smittskyddsmyndigheten ECDC beskriver skolstängningar som en sista utväg, när andra åtgärder inte lyckats vända utvecklingen, och då som en del av ett batteri av smittbegränsande åtgärder.¹⁶ Det är detta läge vi tycks befinna oss i nu. Enligt amerikanska CDC:s kriterier befinner sig Sverige, utifrån nivån på vår samhällsspridning, i den högsta riskkategorin för smittspridning i skolor.¹⁷ Något som bekräftas av att 71 procent av coronautbrotten i allmänna miljöer i slutet av året ägde rum i förskolor, grundskolor och gymnasier.¹⁸ Det vore därför under nuvarande omständigheter förenat med mycket stora risker att åter öppna skolorna för fysisk undervisning vid terminsstarten.

Vi föreslår att man under ytterligare två till fyra veckor håller samtliga skolor stängda för fysisk undervisning (med speciella arrangemang för barn till föräldrar i samhällsnödvändigt arbete), för att sedan utvärdera läget. Samtidigt bör skolledningarna åläggas att implementera hållbara smittspridningsstrategier. Om sådana skolstängningar med hjälp av den nya pandemilagen kan förenas med andra insatser som begränsar rörligheten i samhället, och dessutom med en stark generell munskyddsrekommendation, finns det hopp om att även Sverige, liksom andra länder som nått smittspridningstoppar under hösten, kan vända kurvan nedåt.

För Vetenskapsforum covid-19:¹⁹

Anders Vahlne, professor emeritus och fd chefsöverläkare i klinisk virologi, Karolinska institutet

Fredrik Elgh, överläkare och professor i virologi, Umeå universitet

Åke Lundkvist, professor i virologi, Uppsala universitet

Lena Einhorn, med dr i virologi

Åke Gustafsson, med dr i virologi, tidigare chef för mikrobiologi och vårdhygien, Region Gävleborg och Region Uppsala

Björn Olsen, överläkare, professor i infektionssjukdomar, Uppsala universitet

Stefan Hanson, infektionsläkare, fil dr i internationell hälsa

Cecilia Söderberg-Nauclér, professor i mikrobiell patogenes, Karolinska institutet

Bo Lundbäck, senior professor i lungsjukdomarnas kliniska epidemiologi, Göteborgs universitet

Leif Bjermer, professor i lungmedicin och allergologi, Lunds universitet

Åsa Wheelock, docent i experimentell lungmedicin, Karolinska institutet

Gunnar Steineck, senior professor i klinisk cancertepidemiologi, Göteborgs universitet

Sture Eriksson, docent i geriatrik, Umeå universitet
Marie Gorwa, professor i teknisk mikrobiologi, Lunds universitet
Claudia Hanson, associate professor, global public health, Karolinska institutet
Jens Stilhoff Sörensen, fil dr, docent, institutionen för globala studier, Göteborgs universitet
Jakob Svensson, tekn dr, vetenskaplig dataanalys, Max Planck-institutet, Greifswald
Emil J Bergholtz, professor i teoretisk fysik, Stockholms universitet
Jana Bergholtz, fil dr i mineralogi, europeisk patientföreträdare för sällsynta sjukdomar
Sigurd Bergmann, professor emeritus, Norwegian University of Science and Technology
Marcus Carlsson, docent i matematik, Lunds universitet
Stefan Einhorn, professor i molekylär onkologi, Karolinska institutet
Andrew Ewing, professor i molekylärbiologi och kemi, Göteborgs universitet
Manuel Felices, MD, PhD, sektionschef endokrin kirurgi, Norra Älvsborgs Länssjukhus
Jonas Frisén, professor i stamcells forskning, Karolinska institutet
Johanna Höög, docent i cellbiologi, Göteborgs universitet
Olle Isaksson, professor emeritus i endokrinologi, Göteborgs universitet
Anders Jansson, överläkare i klinisk fysiologi, Danderyds sjukhus
Jan Lötvall, professor i klinisk allergologi, Göteborgs universitet
Anders Wahlin, professor emeritus i hematologi, Umeå universitet

---

¹ <https://science.sciencemag.org/content/370/6517/691>

² <https://www.cdc.gov/mmwr/volumes/69/wr/mm6931e1.htm>

³ <https://www.medrxiv.org/content/10.1101/2020.08.31.20183095v1>

⁴ <https://www.sciencemag.org/news/2020/05/how-sweden-wasted-rare-opportunity-study-coronavirus-schools>

⁵ <https://www.sciencemag.org/news/2020/11/covid-19-soars-many-communities-schools-attempt-find-ways-through-crisis>

⁶ [https://www.thelancet.com/journals/laninf/article/PIIS1473-3099\(20\)30785-4/fulltext?fbclid=IwAR0Aes5WLGUyx_1Z51UyS45weZBwCvflbOy4AI9ab-pPoq6NaiB95b-CYiY](https://www.thelancet.com/journals/laninf/article/PIIS1473-3099(20)30785-4/fulltext?fbclid=IwAR0Aes5WLGUyx_1Z51UyS45weZBwCvflbOy4AI9ab-pPoq6NaiB95b-CYiY)

⁷ https://www.spiegel.de/international/world/new-on-the-covid-19-front-lines-children-may-be-driving-the-pandemic-after-all-a-95e4c0e7-2ea0-479b-ac27-d17f07d147a5-amp?_twitter_impression=true&fbclid=IwAR3cLdraBZJUz2Gucej09OCWpWWWhRHEWSEIzm5vXTa9PVLjBgwaWDX8iGe0

⁸ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/globalassets/statistik-uppfoljning/smittsamma-sjukdomar/veckorapporter-covid-19/2020/veckorapport-covid-19-v50-final.pdf>

⁹ <https://www.who.int/news-room/q-a-detail/q-a-children-and-masks-related-to-covid-19>

¹⁰ <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/prevent-getting-sick/cloth-face-cover-guidance.html>

¹¹ <https://sverigesradio.se/artikel/7637335>

¹² <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/statistik-och-analyser/bekraftade-fall-i-sverige/>

¹³ <https://portal.icuregswe.org/siri/report/corona.alderkon>

¹⁴ <https://www.imperial.ac.uk/media/imperial-college/medicine/mrc-gida/2020-12-31-COVID19-Report-42-Preprint-VOC.pdf?fbclid=IwAR3WvRnXZxCG-M4e8hOrk0NgDU-34kDLVcrt8p70rZjSdrSbDr33RZ3dqbg>

¹⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=E4kqVWDBv0M>

¹⁶ <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/children-and-school-settings-covid-19-transmission>

¹⁷ <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/community/schools-childcare/indicators.html#thresholds>

¹⁸ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/globalassets/statistik-uppfoljning/smittsamma-sjukdomar/veckorapporter-covid-19/2020/veckorapport-covid-19-v50-final.pdf>

¹⁹ <https://vetcov19.se/>